

O LOCUINȚĂ FEUDALĂ TIMPURIE DESCOPERITĂ LA DULCEANCA I (JUDEȚUL TELEORMAN)

DE

SUZANA FERCHE

În cursul cercetărilor făcute în zona de nord a așezărilor din secolele III și VI e.n. de la Dulceanca I¹ a apărut un bordei aparținând probabil unei faze timpurii a culturii Dridu, unicul de acest tip înregistrat în toată suprafața cercetată pentru dezvelirea așezărilor din perioada de trecere la feudalism. Materiale sporadice au mai fost sesizate într-o zonă mai apropiată de marginea terasei joase, fiind vorba doar de câteva fragmente ceramice găsite într-o groapă.

Observațiile de ordin stratigrafic nu atestă că terasa pe care se aflau așezările din secolele III și VI e.n. a servit ca loc și pentru aglomerările de tip Dridu; bordeiul degajat de noi, care interferează limita nordică a complexelor mai vechi, reprezintă o locuință izolată². Verificările efectuate în teren nu au dus la identificarea unor complexe similare nici în restul suprafețelor care delimitează zonele de nord, est și vest ale terasei joase (la sud, terasa este delimitată de lunca largă, inundabilă, a pârului Burdea).

Secțiunea nr. 30, orientată est-vest, a surprins bordeiul aproximativ pe mijloc, pe axul est-vest, conturându-se cu claritate profilul stratigrafic (fig. 1/1). Groapa bordeiului fusese săpată la limita inferioară a humusului cenușiu (de unde începe să se diferențieze colorația acestuia spre cărămiziu), conturându-se în adâncime pînă în solul galben, conținând o umplutură negricioasă, cu arsură și bucățele de chirpic ars, iar la partea superioară un strat gros cenușos, afinat, provenind probabil din arderea unui strat gros de stuf ce constituia acoperișul bordeiului. Prăbușirea părții superioare a bordeiului s-a făcut în interiorul acestuia.

În umplutura gropii, puținele urme de pământ ars, grupate în special în zona cuptorului, provin din bolta acestuia, distrusă pe alocuri.

Pereții gropii bordeiului coboară înclinați oblic spre podea, iar contururile interioare, vizibile în fotografie (fig. 2/1) și desen (fig. 1/2), constituie nivelele de retragere ale gropii spre podea. Probabil că o porțiune mai lată de pe latura de vest să fi constituit o treaptă ce servea de laviță (?).

Forma gropii bordeiului este aproximativ ovală. Latura de nord este blocată aproape în întregime de *cuptorul* construit cu deosebită îngrijire într-un bloc de pământ cruțat în acest scop. Cavitățile cuptorului a fost scobită pe mijlocul acestei „calote”, iar porțiunile de pământ rămase

¹ Suzana Dolinescu-Ferche, *Așezări din secolele III și VI e.n. în sud-vestul Munteniei. Cercetările de la Dulceanca*, București, 1974.

² *Ibidem*, vezi planul general, fig. 108.

de o parte și de alta păstrau rolul unor „aripi” care protejau cuptorul pe laturi (fig. 2). Deoarece groapa cuptorului nu era suficient de adincă și treapta lăsată pentru amenajarea cuptorului prea scundă pentru a permite realizarea unei cavități destul de înalte, vatra cuptorului a fost adincită în pantă, cu mult față de nivelul podelei bordeiului (fig. 1/3).

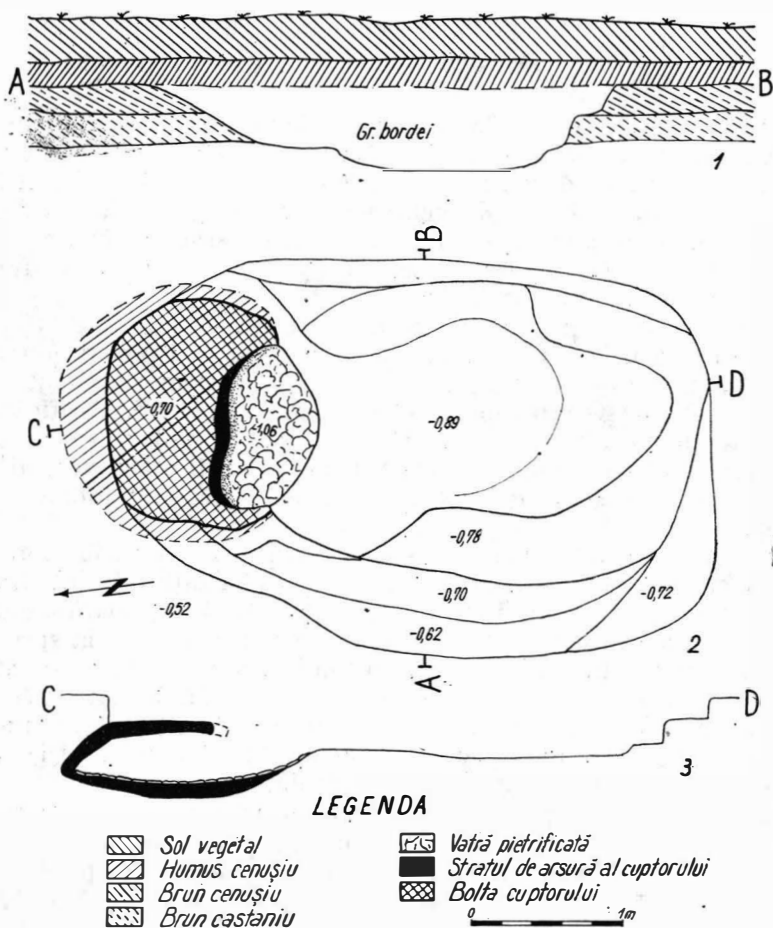
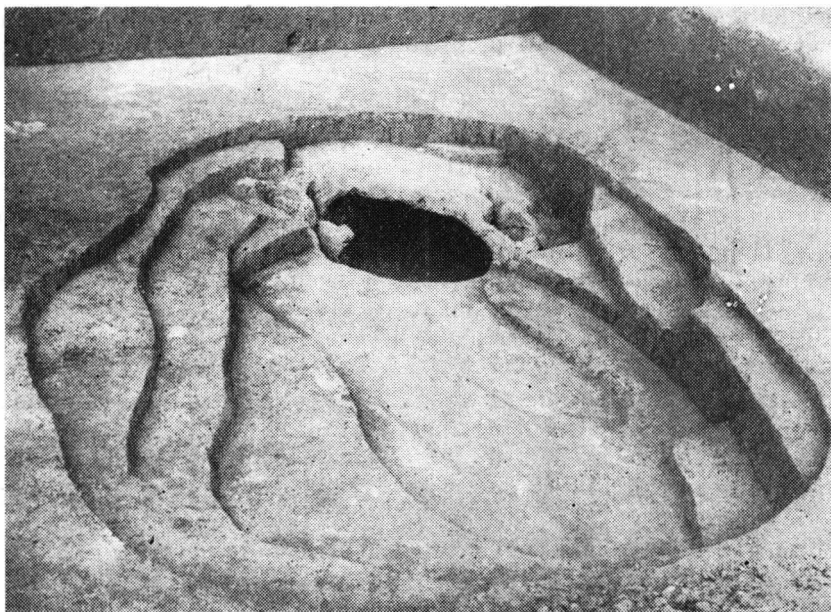

Fig. 1. Dulceanca. Bordei secolele VIII – IX, planul bordeiului și profile pe axul nord-sud (C–D) și est-vest (A–B).

Încăperea cuptorului depășește în spate conturul nordic al bordeiului (fig. 2/2), (porțiunea punctată din plan). Sub vatra cuptorului, care apare ca o crustă albă, pietrificată, în mozaic, s-a format prin ardere îndelungată un strat gros de pământ ars la roșu.

La intrarea cuptorului, pe podeaua bordeiului s-a format o adincitură prin scoaterea repetată a resturilor de foc.

Din punct de vedere al construirii cuptorului se pot stabili analogii între cuptorul de la Dulceanca I și cuptorul din bordeiul nr. 3 din așe-

1

2

Fig. 2. Dulceanca. Bordei secolele VIII—IX, 1, fotografie după bordeiul degajat de umplutură ; 2, detaliu după cuptorul aceluiași bordei.

zarea bucureșteană de la Băneasa-Sat ³, unde apar și alte tipuri de cuptoare. Cuptorul din bordeiul nr. 3, de fapt prima etapă de amenajare a acestuia, a fost construit într-o treaptă scundă, dar înălțată prin adincirea unei gropi în podea, ca și cuptorul din bordeiul de tip Dridu de la Dulceanca I.

Tipul de cuptor lucrat într-un bloc de pământ cruțat descoperit în bordeiul descris mai sus reprezintă un element de tradiție ce poate fi urmărit pe trepte succesive în așezările rurale din secolele al III-lea și VI—VII pe teritoriul Munteniei, în care reprezintă un tip cvasigeneralizat (cu excepția zonei din nord-estul Munteniei unde sînt frecvente cuptoarele de tip „pietrar”). În majoritatea bordeielor de tip Dridu din sud-estul Munteniei și din Dobrogea sînt frecvente vetrele deschise și cuptoarele pietrar.

Intrarea în bordei se făcea probabil pe colțul de sud-vest, unde apare o treaptă de pământ, destul de măcinată. Podeaua și pereții bordeiului nu au fost lutuite. De asemenea nu au fost surprinse urme de pari în afara și în interiorul bordeiului.

În interiorul cuptorului au apărut cîteva fragmente ceramice, dar o mai mare cantitate de ceramică a apărut în umplutura bordeiului și pe podeaua acestuia.

Materialul ceramic descoperit în bordei este unitar și aparține uneia și aceleiași perioade. Alături de ceramică au mai apărut zgură de fier, oase de animale (bou, ovi-caprine, porc), un fragment dintr-un obiect de tablă de bronz, neidentificabil, și un împungător de os (fig. 5, 14). Planșele ce ilustrează complexul nostru conțin ceramica grupată pe criteriu de decor, pasta fiind comună tuturor formelor cu decor incizat (excepție făcînd exemplarul din ceramică cenușie, lustruită).

Formele ceramice indică în exclusivitate oala-borcan, fără toartă, cu buza mai mult sau mai puțin răsfrîntă spre exterior, de dimensiuni medii.

1) Fragmente și profile de oale din pastă cenușie cu pete brun-roșcate, aspră la exterior (la interior vasele au, în general, culoarea neagră și unele din ele au urme de alimente arse). Pasta este amestecată cu nisip destul de fin. Decorul este realizat din linii incizate, grupate în mănunchiuri care formează valuri, trasate la intervale neregulate și care lasă pe suprafeța vasului, spații neornamentate. Suprafața vaselor nu este bine netezită (fig. 3/1—6, 11). În general, decorul acesta nu acoperă pînă la bază pereții vaselor.

2) Profile și fragmente de buză cu marginea răsfrîntă brusc în afară (fig. 4/1—2, 5), corpul bombat, modelate într-o pastă densă, aspră, cu nisip fin în compoziție, gălbuie la exterior, decorate cu linii incizate, orizontale, care acoperă o mare parte din suprafața vasului (fig. 4/4, 6, 8, 15). Uneori, între benzile orizontale se intercalează mănunchiuri de linii în val incizate (fig. 4/13); numai la un fragment apare o adîncitură, profund incizată, care suprapune un decor din linii orizontale (fig. 4/14), sau rețea de linii oblice suprapuse peste liniile orizontale incizate (fig. 4/11). Striurile

³ Margareta Constantiniu și Panait I. Panait, *O așezare timpurie de la Băneasa-Sat, în Cercetări arheologice în București*, II, București, 1965, p. 98—140.

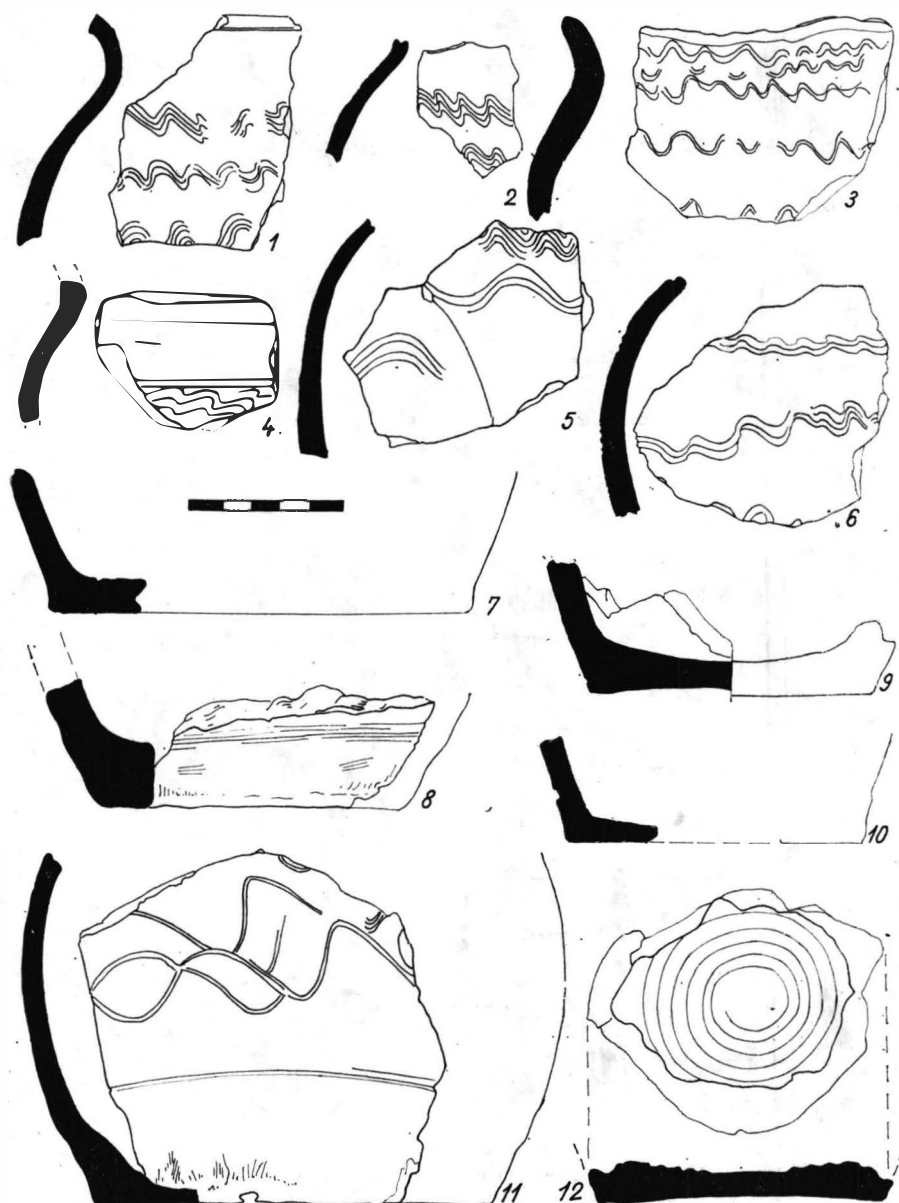

Fig. 3. Dulceanca Ceramică de uz comun cu ornament din linii în val, neregulate.

incizate au fost realizate uneori cu un vîrf bont, alteleori cu un vîrf ascuțit. Vasele sînt în general lucrate la roata încetată, afară de fragmentele de buză (fig. 4/1—2, 5), care sînt lucrate la roata rapidă, avînd buza tăiată în muchii și mai accentuat evazată.

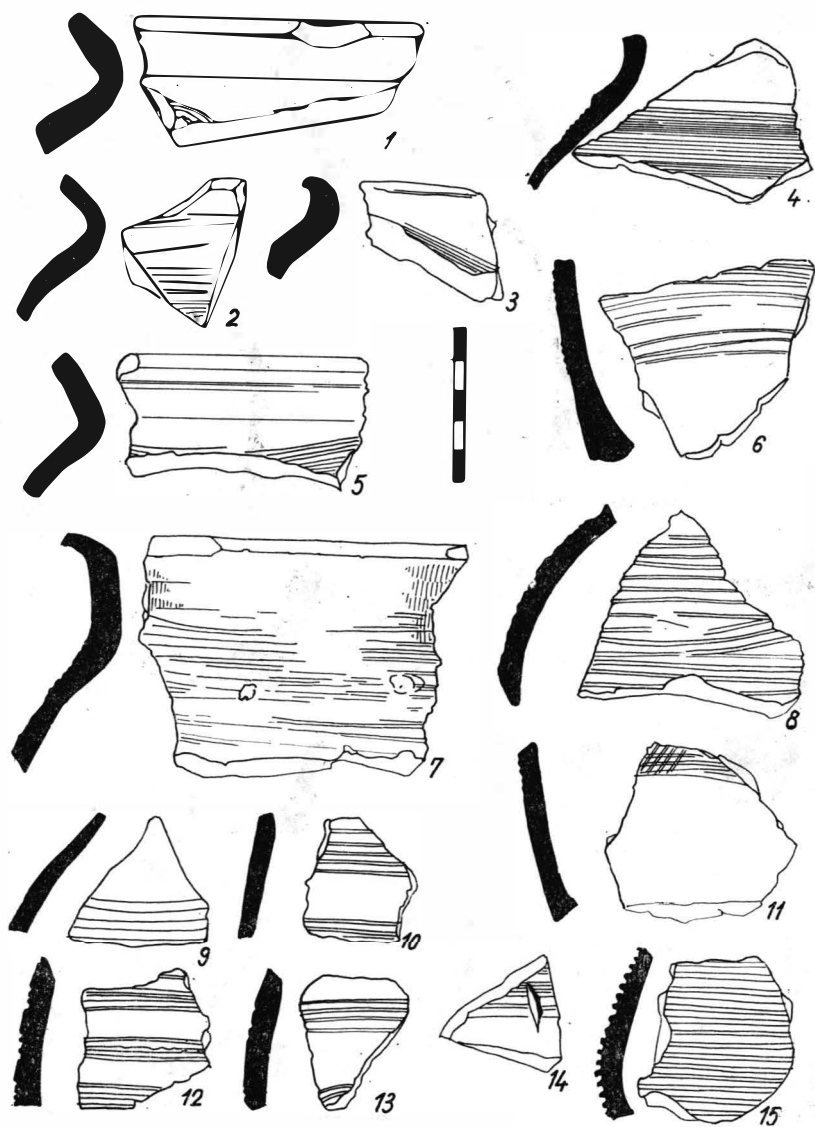

Fig. 4. Dulceanca. Ceramică cu decor din linii orizontale incizate.

3) Profile de oală borcan, din pastă cenușie închis, aproape neagră, aspră, cu decorul mai complicat, realizat din linii incizate în val, dispuse în rinduri care se întilnesc formînd suprafețe ovale, neornamentale (ochiuri). Decorul acesta acoperă aproape tot vasul (fig. 5/1, 4). Un alt decor este format din valuri intercalate între una sau mai multe linii orizontale (fig. 5/5, 2—3, 6, 8).

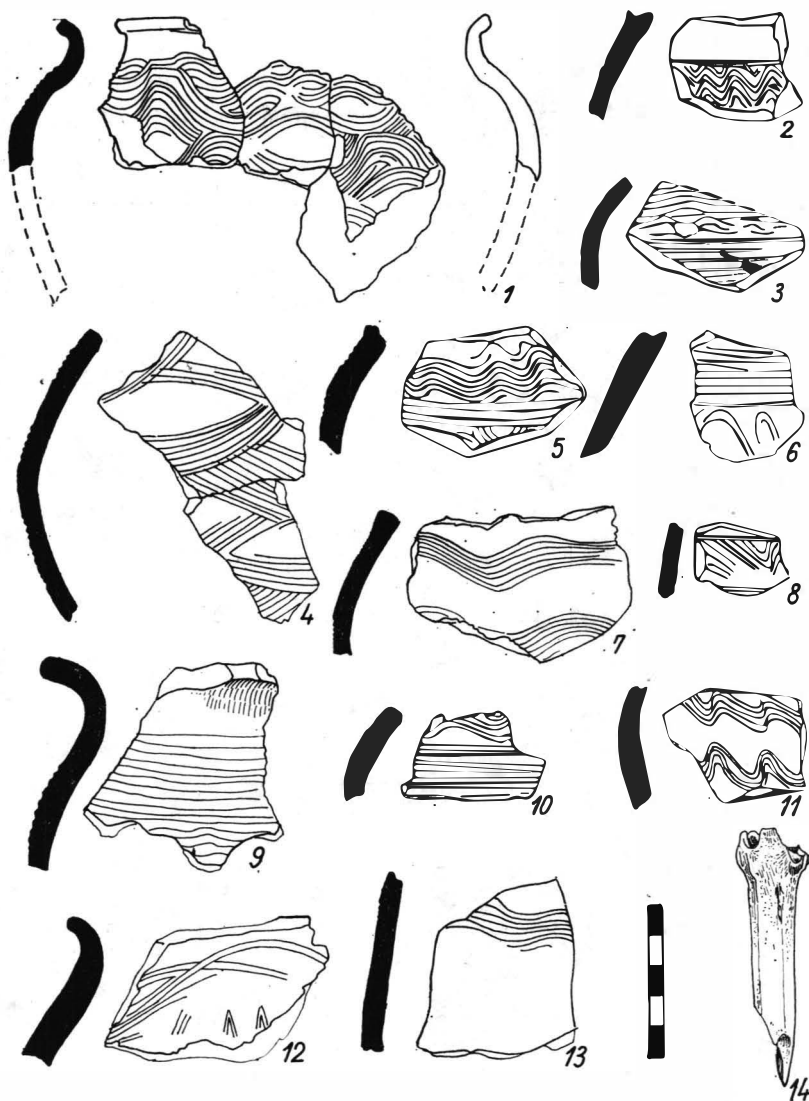

Fig. 5. Dulceanca. Ceramică cu ornament mai complicat din motive în val și orizontale.

Diferitele tipuri de decor de pe ceramica din acest bordei au fost grupate în figura 6.

Funduri fragmentare. Fundurile au în general baza plată sau ușor albiată. Aproape la toate exemplarele, suprafața bazei este rugoasă, lăsînd impresia că vasele în pasta crudă au fost puse pe un strat de nisip. Majoritatea porțiunilor din pereți care s-au păstrat atașate de funduri arată că decorul nu a acoperit suprafața vaselor pînă la bază (fig. 3/8—12). La un singur exemplar apar la interior urmele lăsate de învîrtirea roții (roata înceată) (fig. 3,12). Cîteva linii neregulate, adîncite spre baza unui

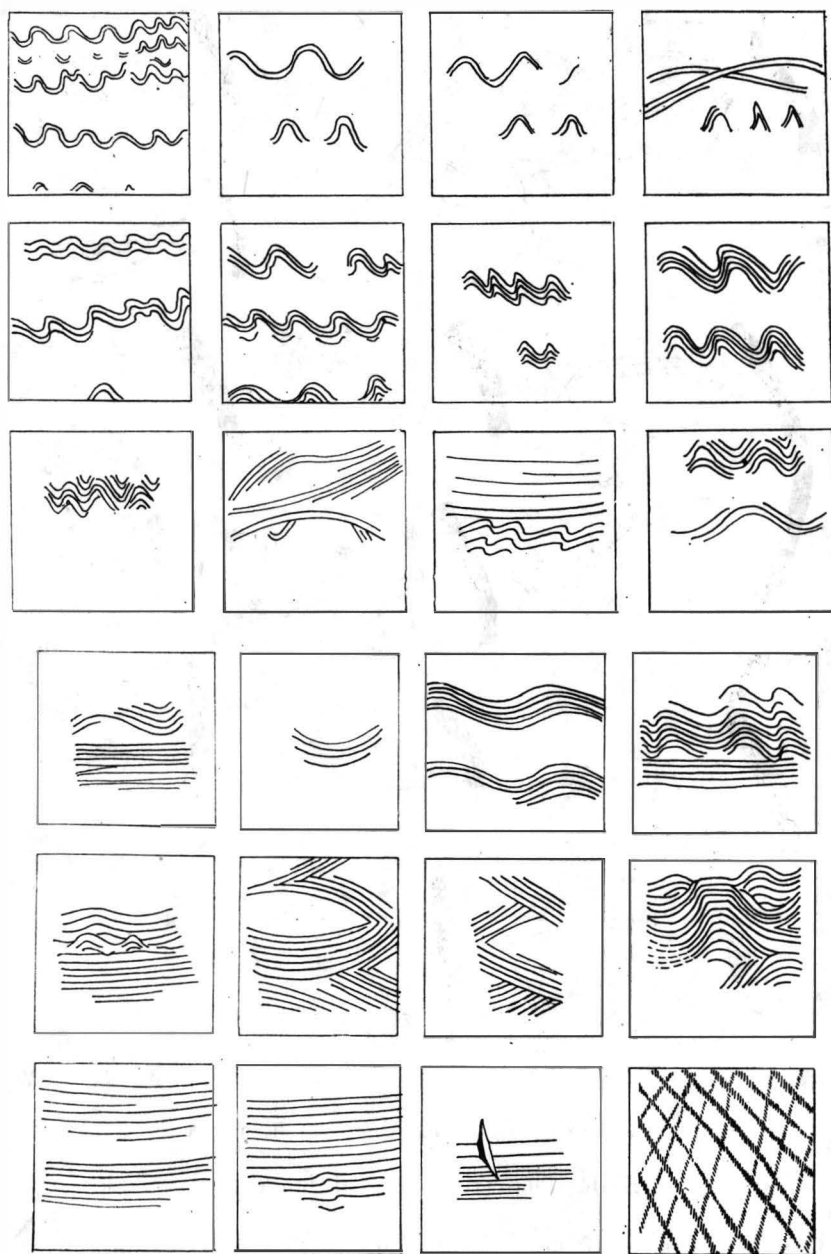

Fig. 6. Dulceanca. Diferite tipuri de decor de pe ceramica găsită în bordei.

vas (fig. 3/8), nu par să fie făcute cu intenția decorativă, ci sînt lăsate de o scîndurică cu care a fost netezit vasul spre fund.

După diametrele fundurilor, vasele par să fi fost în general de dimensiuni medii.

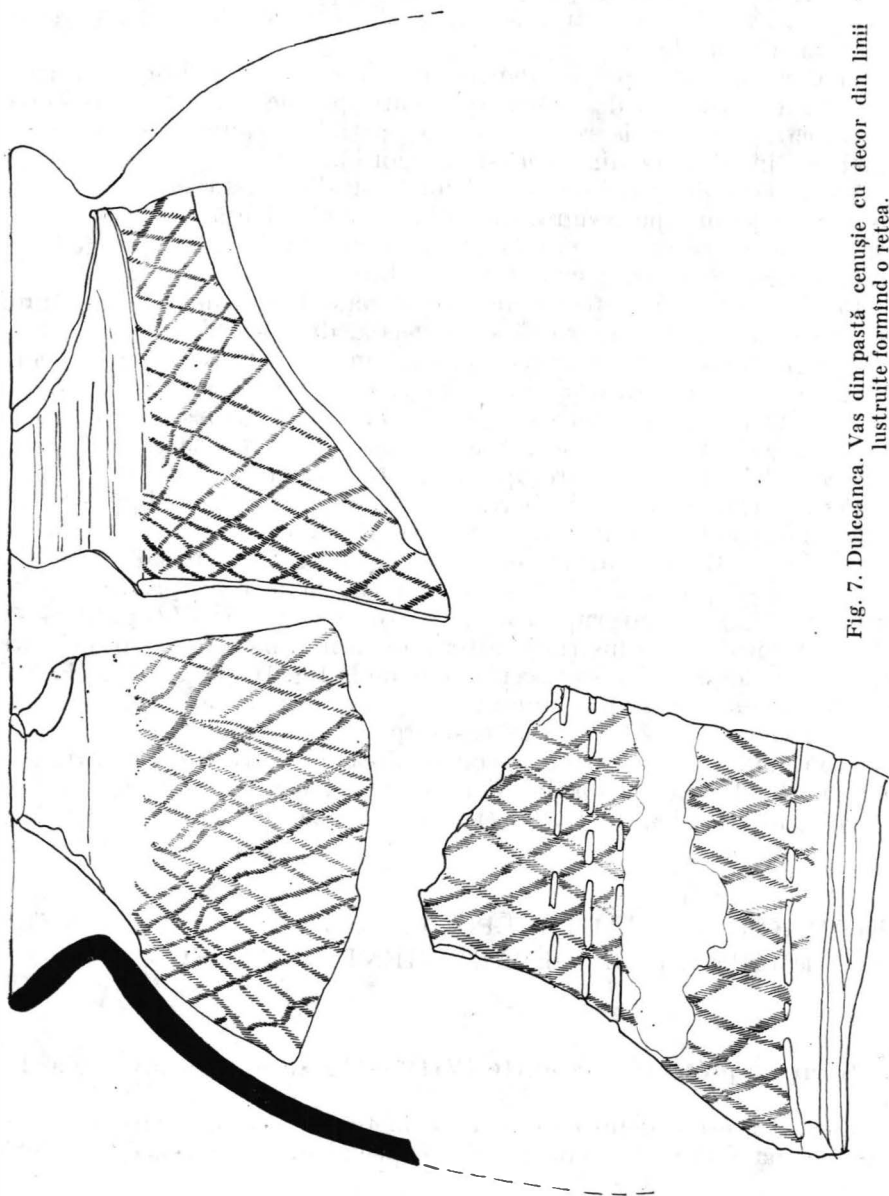

Fig. 7. Dulceanea. Vas din pastă cenușie cu decor din linii lustruite formînd o rețea.

Fundul de la fig. 3/11, provine de la un vas lucrat cu mîna, din pastă gălbuie-cenușie, uniform arsă, cu baza dreaptă (avînd suprafața rugoasă). La interior se văd urmele degetelor adîncite circular, pînă la ridicarea fundului, după care, peretele interior a fost uniform netezit. Decorul este format din linii în val, dispuse neregulat. La 4 cm de bază, două linii incizate, orizontale, delimitează suprafața ornamentată de porțiunea nedecorată dinspre bază.

4) Ceramica din pastă cenușie fină, decorată cu linii lustruite în rețea, este reprezentată de cîteva fragmente (profile din partea superioară și buză) care au permis reconstituirea parțială a unui vas (precum și fragmente din alt vas din aceeași categorie).

Vasul este de proporții mari, modelat din pastă fină, fără nisip, cenușie închis, aproape neagră, de calitate bună, densă. Este decorat cu un ornament în rețea de linii lustruite, ușor adîncite, care au acoperit probabil o mare parte din suprafața vasului.

Probabil că vasul a fost muiat într-o baie de lut diluat, care uniformiza suprafața și forma o crustă superficială, după cum se vede cu claritate pe o porțiune în care această crustă, în care era imprimat decorul, a căzut. O suită de linii orizontale, întrerupte din loc în loc, înconjoară circular vasul pe curbura maximă. Trei rînduri sînt grupate pe diametrul maxim, iar trei rînduri mai jos. Aceste linii au fost realizate după executarea decorului în rețea, întrerupînd liniile lustruite ale acestuia (fig. 7).

Ceramica descoperită în bordeiul mai sus menționat își găsește analogii la *Dinogetia*⁴ și *Dridu*⁵. La *Dinogetia* de exemplu își găsește analogii în grupa I (fig. 87/1—3, 5), în ceea ce privește decorul, deoarece la *Dinogetia* formele ce prezintă acest decor sînt castroanele cu profil în pilnie, cu grupa II (fig. 94/2), cu grupa a V-a (fig. 116/2), cu grupa VI (fig. 123/4—6). Vasul cu decor din linii lustruite, alternate cu linii incizate drepte și întrerupte, are analogii la *Dinogetia* cu vasele de la fig. 103/8, 10, 12. (Figurile citate mai sus se găsesc în volumul *Dinogetia*, citat la nota 4).

Prin prezentarea de față noi ne-am propus să evidențiem un complex închis (bordei), care a permis reconstituirea cu claritate a stratigrafiei, formei bordeiului, a cuptorului și a tipologiei ceramicii și care datează din secolul al VIII-lea (al IX-lea?) și marchează încă un vestigiu al culturii străromânești.

HABITATION DE HAUTE ÉPOQUE FÉODALE DÉCOUVERTE À DULCEANCA I (DÉPARTEMENT DE TELEORMAN)

RÉSUMÉ

L'auteur présente une hutte (VIIIe—IXe siècle) découverte à Dulceanca.

La hutte est à demi enfouie dans la terre avec un contour ovale et le four aménagé dans un bloc de glaise spécialement conservé à cet effet.

⁴ Gh. Ștefan, I. Barnea, M. Comșa, Eugen Comșa, *Dinogetia I, Așezarea feudală timpurie de la Bisericiuța - Garvăn, București, 1967.*

⁵ Eugenia Zaharia, *Săpăturile de la Dridu, Contribuție la arheologia și istoria perioadei de formare a poporului român, București, 1967.*

La majeure partie des vestiges archéologiques découverts dans la hutte se compose de fragments céramiques modelés à la main et confectionnés au tour lent, ornés de lignes lustrées, qui s'enfoncent légèrement dans la pâte du vase.

Par sa forme ovale, le type du four et une catégorie céramique (voir fig. 3) dont la hutte des VIIIe—IXe siècles, découverte à Dulceanca, se rattache aux anciennes traditions des IIIe—VIe siècles.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. Dulceanca. Hutte, VIIIe—IXe siècle. Le plan de la hutte et les profils stratigraphiques de l'axe nord-sud (C—D) et est-ouest (A—B).

Fig. 2. Dulceanca. Hutte, VIIIe—IXe siècle. 1 photo d'après la hutte dégagée; 2 détail d'après le four de la même hutte.

Fig. 3. Dulceanca. Céramique usuelle ornementées de lignes ondulées, irrégulières.

Fig. 4. Dulceanca. Céramique décorée de lignes horizontales incisées.

Fig. 5. Dulceanca. Céramique avec ornement plus compliqué de motifs ondulés et horizontaux.

Fig. 6. Dulceanca. Divers types de décor de la céramique découverte dans la hutte.

Fig. 7. Dulceanca. Vase de pâte grise avec décor de lignes lustrées en forme de réseau.